

Krónika

Papp Andrea

1950–2018

2018. február 25-én elhunyt dr. Papp Andrea nyugalmazott egyetemi docens, az ELTE Bölcsészettudományi Kar hajdani Idegen Nyelvi Lektorátusának vezetője, a Modern Filológiai Társaság főttkára, az ELTE BTK önálló Műfordítói Programjának és Szakfordítói Programjának megalapítója és fáradhatatlan szervezője, a Fordítástudományi Doktori Program alapító tagja, oktatója és témavezetője, a gyemekirodalom fordításának szakértője, a magyar műfordítók életrajzának szorgos kutatója, számos fordítástudományi publikáció szerzője, hallgatói fordításokból álló fordítási antológiák szerkesztője, hazai és nemzetközi konferenciák szervezője, lelkes résztvevője és élvezetes előadója, és az utóbbi években könyvformában sorra megjelenő nagyszerű félperces elbeszélések írója. Igazi társasági ember volt az egyetemi és a tudományos életben is. Ha egy szakmai eseményen Papp Andrea megjelent, mindig elegánsan öltözve és mindig új tervekkel, ott pezsegni kezdett az élet. Az angolszász gyermekirodalomról szóló szemináriumáról íme egy hallgatói értékelés az interneten: „*Az egyik legtüneményesebb tanárnő a világon. Az órák mindig vidám hangulatban teltek. Mindig volt egy prezentáció az aktuális témáról, aztán közösen megvitattuk és kielemeztük a művet. A szemeszter végén írni kellett egy beadandó esszét. Egy tünemény a Tanárnő, nagyon jó humora van, és nagy tudása. Mindenkinek ajánlom.*” Eddig a hallgatói vélemény. Személyiségének varázsát tanítványai és pályatársai közül Zachar Viktor, Sohár Anikó, Farkas Nóra, Seres Nóra és Móricz Kristóf András idézi fel.

Zachar Viktor

Az ELTE BTK Fordító- és Tolmacsképző Tanszékének oktatója

Nehéz szavakba önteni, mit is jelentett nekem Papp Andrea tanárnő, azaz Andinéni, ahogyan sok hallgató-, mára pályatársammal hívtuk őt. Közel húsz éve, 1999-ben ismertem meg, amikor ő volt az angol szóbeli nyelvvizsga-bizottságom elnöke, majd 2001-től kerültünk egy kicsit közelebbi kapcsolatba, amikor megkezdtem az ELTE BTK Idegen Nyelvi Lektorátusán a Műfordítás programot.

Az angolos barátaim, ismerőseim túlzás nélkül ódákat zengtek műfordítói óráiról, amelyeken elsődlegesen az angolszász gyermek- és ifjúsági irodalom fordítási kérdéseivel foglalkozott kötetlen formában. Németesként én csak csodá-

lattal hallgattam ezeket az órai beszámolókat, de a Lektorátuson az órákon kívül magam is megtapasztalhattam a belőle áradó derűt, látszólagos gondtalanságot és főként emberséget. Azt, hogy ajtaja mindig nyitva állt a hallgatói előtt, és partnerként, egyenrangú félként kezelte őket, ott segített nekik, ahol csak tudott. Elsődlegesen minden helyzetben az embert látta bennük. Nem véletlen, hogy lelkes követőkre talált a hallgatók körében, és az általa vezetett Lektorátus a Műfordítás programon belül is egyfajta szellemi műhelyként működött hosszú éveken keresztül. Elhivatott, érdeklődő, tehetséges fiatal tanítványok gyűltek köré, akikkel közösen gondolkodott, alkotott, kiadványokat jelentetett meg.

Az érzéseim és pozitív tapasztalataim csak felerősödtek és igazolódtak akkor, amikor mintegy másfél évvel később, 2002 tavaszától maga mellé fogadott. Bátorralan kezdeményezésemre, miszerint nagyon szívesen bekapcsolódnék a Műfordítás programba és a Lektorátus életébe egy önálló kurzussal, hogy a németes hallgatótársaimmal mű- és sajtófordításokat boncolgassunk, vitassunk meg, azonnal, szinte töprengés nélkül áldását adta. Az, hogy zöldfülű, szárnyait éppen csak bontogató egyetemistaként megbízott egy új kurzus vezetésével, sok mindent elmond róla. Megnyilvánul benne az önzetlensége és az a bizalom, amellyel a hallgatói felé fordult. Ha nincs Andi néni, ha nem bólint rá az ifjúkori hévben elgondolt, félszeg kezdeményezésemre több mint másfél évtizeddel ezelőtt, akkor ma nagy valószínűséggel nem lennék a Fordító- és Tolmácsképző Tanszék oktatója.

Újabb másfél év elteltével a Lektorátus új programot alapított Szakfordítás néven, ahol folytattuk az oktatást. Én az ötéves német szakos alapképzés és a Műfordítás program után elvégeztem a Fordító- és Tolmácsképzőt is, ahol aztán egy másik mentoromnak, a szintén fájoan korán elhunyt Szabari Krisztina tanárnőnek és az akkori tanszékvezetőnek, Klaudy Kinga professzor asszonynak köszönhetően ugyancsak lehetőséget kaptam oktatóként bizonyítani.

Munka- és személyes kapcsolatunk Andi néniel azután sem szakadt meg, hogy előbb párhuzamosan oktattam a Lektorátuson és a Tanszéken, majd az egyetemi döntés nyomán megszüntették a Lektorátust. A Fordítástudományi Doktori Programban előbb 2010-ben konzultációra járhattam hozzá, így az az érdekes helyzet állt elő, hogy az évek során első ízben kerültünk ténylegesen tanár-diák viszonyba. Majd csodálatos élményt jelentett, hogy ő, aki egyetemi oktatóként mindig is arra ösztönzött, doktoráljak is a gyakorlati fordítói munka mellett, ott ült a szigorlati és a védési bizottságomban 2013-ban. Később együtt utazhattunk fordítói vendégszemináriumot tartani Marosvásárhelyre, közösen vettünk részt a Modern Filológiai Társaság konferenciáin, ahol többek között az ő elnökletével tarthattam előadást. 2015-ben elfogadta a felkérésemet, és előadással tisztelte meg az általam szervezett FT 21 előadássorozatot. Végül szerkesztője lehettem az előadásból született tanulmányának egy készülő kötetben, amelynek tavaszi megjelenését már sajnos nem érthette meg.

Bár még idén januárban is leveleztünk, az egyik utolsó üzenete a karácsonyi üdvözlője volt. A kép a szatmárnémeti római katolikus székesegyház főoltárát ábrázolja, az oltár mögötti freskón Krisztus mennybemenetele látható. Szívfacsaró, baljós előjelű üzenet volt ez a részéről, amelyet csak így utólag vélek igazán érteni.

Köszönök, köszönünk mindent, Andi néni, nyugodjon békében! Emlékét fájó szívvel megőrizzük, szellemi örökségét pedig igyekszünk továbbvinni.

Sohár Anikó

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója

1992. július 2-án csütörtökön délután lent voltam az Idegen Nyelvi Lektorátuson Andreánál a régi ELTE Bölcsészkaron, a Pesti Barnabás utcában. (Ő a B-épület földszintjén volt, az Egyetemi Színpadhoz közel, ablakai a szűk utcára néztek, míg az Összehasonlító és Világirodalmi Tanszék, ahol akkor dolgoztam, az A-épület III. emeletén, kilátással az Erzsébet-hídra és a Gellérthegyre, ezért a lent). Úgy emlékszem, már véget ért a vizsgaidőszak. Nem volt bent senki rajtunk kívül, beszélgettünk, amikor megszólalt a telefon: José Lambert professzor keresett Leuvenből, s a portás, tudva, hogy még bent vagyok, s hogy milyen jóban vagyunk Andreával, odakapcsolta a hívást. José Lambert azt mondta, hogy elengedik a részvételi díjat és kapok szállást is, ha kimegyek Leuvenbe a CERA nyári fordításkutatási egyetemre, ami hétfőn kezdődik.

Ott álltam egy fantasztikus ajánlattal, amiről tudtam, hogy reménytelen, hiszen nincs pénzem repülőjegyre, a megélhetési költségekre, s nem mellesleg van egy hétéves félárva lányom, kire hagyjam?

És akkor Andrea azt mondta, hát persze, hogy mész! Beadsz pályázatot az OTKA-nak, abból kitelik, beadsz kérvényt a dékánnak, hogy az egyetem járuljon hozzá a repülőjegyhez, fölhívod a mamád és megkéred, vigyázzon négy hétig a lányodra, gyerünk, ülj a géphez, megírjuk a kérelmeket, aztán telefonálsz édesanyádnak... és mint a motolla, tett-vett-diktált-telefonált-sürgölődött, és kedden úgy repültem el Brüsszelbe, hogy az egyetem kifizette a repülőjegy felét és az OTKA megítélte az utólagos támogatást (így már kölcsön lehetett kérni, a tanársegédi fizetésre nem mertem volna), és az a bizonyos nyári egyetem az egész életemet új vágányra állította...

Hogy miért voltam épp ott, és miért ajánlotta föl José Lambert ezt a lehetőséget, az már meghaladja ennek az egyperces történetnek kereteit, de ebben is főszerepet játszott Andrea, akinek nem lehetek eléggé hálás tanítványként, barátként és pályatársként, s aki fájón hiányozik már most a magán- és a szakmai életemből egyaránt.

Farkas Nóra

A Fordítástudományi Doktori Program végzett hallgatója

Emlékszem, amikor először beléptem a régi – még a D épületben, az Idegen Nyelvi Lektorátuson található – szobájába, lenyűgözött az a hatalmas gyerekirodalmi könyvgyűjtemény, amely a szoba falait padlótól a plafonig beborította. Rögtön tudtam, hogy jó helyre kerültem.

Angolszász gyerekirodalmi szemináriumait is könyvtárához méltó szellemségben tartotta. Óráin aprólékos filológiai pontossággal és mégis könnyeden, nagyon élvezetes előadásmódban, magyarázatait izgalmas anekdotákkal tele-

tűzdelve vezetett be minket az órákon tárgyalt könyvek és magyar fordításaik keletkezéstörténetébe, valamint maguknak az angol és magyar szövegeknek a világába. Egyszer azt a feladatot kaptuk tőle, hogy írjuk le, mi a kapcsolatunk a gyerekirodalommal, és ennek a (hozzá méltón: nem hagyományos) szemináriumi dolgozatnak köszönhetően ébredtem rá arra, mekkora mértékben formálták egész személyiségemet és a világhoz való viszonyulásomat a gyerekkori olvasmányaim. Nagy hatással volt rám, hogy miután elolvasta ezt a dolgozatomat, a tanárnő – tanítványainak csak Andi néni – azt mondta, érdemes lenne a gyerekirodalommal komolyabban is foglalkoznom.

Ami a fentiekén túl elsőként eszembe ötlük óráira visszagondolva, az örök jókedve, lelkesedése és határozott véleménye az élet dolgaiban. Kicsit ő maga is egy Roald Dahl-, vagy talán még inkább egy F. H. Burnett-regény narrátorára emlékeztetett – azt hiszem, nem sértődne meg ezeken a párhuzamokon – az olykor csípős kommentárjaival, éles szemű meglátásaival, kiapadhatatlan életenergiájával és egész inspiráló személyiségével. Ha nem kerültem volna el még egyetemistaként erre a kurzusra (a sajnos azóta már rég megszűnt, és szintén fájón hiányzó Műfordítás program keretein belül), akkor később nagy valószínűséggel nem mertem volna magyar szakos szakdolgozatomat a gyerekirodalmi fordítás témakörében megírni, és minden bizonnyal az se jutott volna eszembe, hogy ugyanezzel a témával jelentkezzem a Fordítástudományi Doktori Programba – természetesen Papp Andrea tanárnő témavezetettjeként.

Az ő óráin szembesültem először azzal a felszabadító gondolattal, hogy a gyerekirodalom is lehet a tudományos kutatás tárgya, és nekem az ő munkássága adott hitet abban, hogy érdemes ezzel foglalkoznom, amiért – és mindenkori segítőkészségéért, valamint mindig a legjobbkor jövő biztatásaiért – sohasem lehetek eléggé hálás neki.

Seres Nóra

A Fordítástudományi Doktori Program végzett hallgatója

Nekem Papp Andrea állandó vitalitása, életszeretete jut eszembe... 2015. június 24. Budapest, Múzeum krt. 4. Gólyavár, B terem, a Magyar Tudományos Akadémia Modern Filológiai Társasága *Frazeológia – az emberi világkép tükrözője* című konferenciája. A hallgatóság soraiban ültem, és figyeltem az érdekes előadásokat, az új információkat, gyűjtöttem az élményeket. Egyszer csak érkezett Papp Andrea és Vihar Judit előadása *Amikor a műfordító alszik* címmel. Hát mi nem aludtunk, az biztos. Ezt az előadást is a sajátos módján (módjukon Vihar Judittal együtt) keltették életre, és minket, a közönséget is bevontak, mint ahogyan mindig tették. Az élet játékos megközelítését állandóan éreztem Nála (de jelen időben ez jobb: ÉRZEM). A legkedvesebb rész pedig az előadások végén jött. Emlékszem, hogy nem elrohant, hanem ott maradt a többiekkel, és pár előadóval együtt elmentünk az irodájába, ahol kötetlenül beszélgettünk. Benő Attila, Zachar Viktor tudom, hogy ott voltak, és sokáig társalogtunk, tereferéltünk, trécseltünk, az időt nem nézve és a pillanatok röptét nem figyelve... Hatalmas szakmai tudása mellett ezek az energikus beszélgetések is nagyon hiányoznak.

Móricz Kristóf András

A Fordítástudományi Doktori Program végzett hallgatója

Milyen a jó tanár? Sok hallgatói kérdőív, felmérés próbálja elemezni ezt a kérdést. *Pontosan kezdi és fejezi be az órát* – szól az egyik kritérium, *sokat segít szakmai fejlődésében* – így a másik. De vajon tényleg lefordítható mindez néhány ilyen egyszerű, számszerűsíthető szempontra? Az átadott információ mennyiségére, vagy a heti kilencven perc piaci értelemben vett hasznosságára? Az idősebb generáció mindig azon tanáraitra emlékszik a legnagyobb tisztelettel, akik nemcsak szakmailag, hanem emberileg is meghatározóak a diákság életében, akikre példaképként lehet tekinteni. Papp Andrea tanárnő éppen így él emlékeimben.

Angol–magyar fordítás, elsőéves, C-nyelves MA-hallgatóknak. Ezen óra keretében elemezhattünk volna akár szakszövegeket is. Erősíthettük volna törekeny nyelvtani ismereteinket, végezhattunk volna egyéb nyelvfejlesztő gyakorlatokat. Papp Andrea tanárnővel azonban irodalommal foglalkoztunk. Nem csupán azért fordítottunk irodalmi szövegeket, mert ez volt Tanárnő szakterülete, hanem azért is, mert így tudta a legtöbbet adni nekünk. Órái felszabadult, kiscsoportos beszélgetések voltak, azonban ez nem jelentette azt, hogy nem kellett megdolgozni az érdemjegyért. Közvetlenül és nyíltan viszonyult hozzánk, de mégsem mosódott el a két generáció közötti, kölcsönös tiszteleten alapuló viszony. Papp Andrea tanárnő szilárd hittel, nyíltan és egyértelműen képviselte meggyőződését és értékeit, mégsem tekintett azokra sem ferde szemmel, akik nem osztoztak vele ezekben. Az órák légkörét és gyakran a szövegeket is a humor légköre lengte körül, de ez sosem csapott át parttalan komolytalankodásba. Irodalmi szövegeket vettünk egész évben, mégis rengeteg tárgyi tudással is gazdagodtunk a szókinccs és a forrásnyelvi kultúra területén egyaránt.

Milyen a jó tanár? Lehet, hogy a jó tanár nem fejezi be az óráit mindig időben. Néha talán azért, mert a hallgatók alig-alig akarnak elmenni a kicsi, emeleti irodájából, kilépni az óra családi légköréből. Lehet, hogy nem ő teszi hozzá a legtöbbet a szó szoros értelmében vett hallgatói szakmai fejlődéshez. Személyének, óráinak emléke, a közvetített értékek azonban ennél sokkal többet adhatnak, ha a hallgató készen áll befogadásukra.

Papp Andrea tanárnő emlékét – sok egykori hallgatótársammal együtt – szeretettel őrizzük.